

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2023. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.10.42>
УДК 336.531.2:502.62

*О. В. Лахматова,
Державна служба України з питань геодезії,
картографії та кадастру, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-5913-1469>
Л. А. Гунько,
к. е. н., доцент, доцент кафедри землепорядного проектування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9454-744X>
Н.В. Мединська,
к. е. н., доцент, в.о.завідувача кафедри земельного кадастру,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2573-0205>*

**ФІНАНСУВАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В
ІНФРАСТРУКТУРУ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ:
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ**

*O. Lakhmatova,
The State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre, Kyiv
L. Hunko,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Land-Use Planning,
The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv
N. Medynska,
PhD in Economics, Associate Professor,
Acting manager of the Department of Land Cadastre, The National University of
Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv*

**FINANCING CAPITAL INVESTMENTS IN THE
INFRASTRUCTURE OF PROTECTED AREAS: EUROPEAN
INTEGRATION AND DECENTRALIZATION CONTEXT**

Обґрунтовано, що євроінтеграційний вектор розвитку України та поглиблення децентралізації влади і реформи місцевого самоврядування сформували інституційне підґрунтя для нарощення обсягів фінансування капітальних інвестицій в інфраструктуру природно-заповідних територій. Виявлено, що у 2015-2020 роках спостерігається стійка тенденція поточної, а не інвестиційної спрямованості фінансового забезпечення користування природно-ресурсними та природно-господарськими активами природно-заповідних територій, що не забезпечує підвищення рівня результативності продукування біогеоценозами екосистемних послуг та рівня ефективності відтворення, збереження та примноження біорізноманіття на землях природно-заповідного фонду. Встановлено, що надмірна зарегульованість використання об'єктів природно-заповідного фонду в частині розширення специфікації видів госпрозрахункової виробничо-господарської діяльності не дає змоги диверсифікувати портфель фінансово-інвестиційного забезпечення модернізації інфраструктури природоохоронних територій. Доведено, що каталізатором диверсифікації джерел фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронних територій за рахунок розширення переліку видів госпрозрахункової діяльності виступить прискорення процесів імплементації директив Європейського Союзу та базових положень міжнародних конвенцій, які стосуються управління природоохоронною діяльністю та користування об'єктами природно-заповідного фонду. Обґрунтовано, що перспективною формою встановлення партнерських відносин між суб'єктами природно-заповідної справи та суб'єктами приватного бізнесу виступають угоди публічно-приватного партнерства, зокрема створення кластерних об'єднань, котрі забезпечать поєднання публічних коштів та коштів інвесторів-резидентів і інвесторів-нерезидентів, а це у підсумку сприятиме нарощенню інвестиційних впливів у модернізацію мережі об'єктів інфраструктури природно-заповідних територій. Доведено, що ефективною формою залучення зовнішніх інвестицій в модернізацію інфраструктури природно-заповідних територій

в умовах поглиблення євроінтеграції та децентралізації виступає реалізація грантових проєктів у межах транскордонного співробітництва.

It is substantiated that the European integration vector of Ukraine's development and the deepening decentralization of power and local self-government reform have formed the institutional basis for increasing the volume of financing of capital investments in the infrastructure of protected areas. It is found that in 2015-2020 there is a steady trend of current rather than investment orientation of financial support for the use of natural resource and natural economic assets of protected areas, which does not ensure an increase in the level of efficiency of production of ecosystem services by biogeocenoses and the level of efficiency of reproduction, conservation and enhancement of biodiversity on the lands of the nature reserve fund. It is established that excessive overregulation of the use of nature reserve fund objects in terms of expanding the specification of types of self-supporting production and economic activities does not allow diversifying the portfolio of financial and investment support for the modernization of the infrastructure of protected areas. It is proved that the catalyst for diversifying the sources of financial and investment support for protected areas by expanding the list of types of self-supporting activities will be the acceleration of the implementation of European Union directives and the basic provisions of international conventions relating to the management of environmental activities and the use of nature reserve fund objects. It is substantiated that public-private partnership agreements, in particular, the creation of cluster associations, are a promising form of establishing partnerships between nature reserve entities and private business entities, which will ensure a combination of public funds and funds of resident and non-resident investors, and this will ultimately contribute to an increase in investment in the modernization of the network of infrastructure facilities of nature reserve areas. It has been proven that an effective form of attracting foreign investment in the modernization of the infrastructure of protected areas in the context of deepening European integration and

decentralization is the implementation of grant projects within the framework of cross-border cooperation.

Ключові слова: *капітальні інвестиції, фінансування, інфраструктура, природно-заповідні території, біорізноманіття, євроінтеграція, децентралізація.*

Keywords: *capital investments, financing, infrastructure, protected areas, biodiversity, European integration, decentralization.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Природно-заповідні території виступають основним ареалом збереження, відтворення та примноження біорізноманіття. У той же час повноцінне збереження флористичної та фауністичної складових біорізноманіття потребує розбудови мережі об'єктів природоохоронної інфраструктури природно-заповідних територій, а це вимагає залучення додаткових обсягів інвестиційних впливів. Україна у відповідності із взятими зобов'язаннями у межах Угоди про асоціацію з ЄС розширюватиме площі земель природно-заповідного фонду, що у свою чергу потребуватиме формування сучасного інституційного підґрунтя інвестування проєктів інфраструктурних поліпшень та упорядкування біогеоценозів і ландшафтів на основі імплементації передового іноземного досвіду. Додаткових імпульсів фінансуванню капітальних інвестицій в інфраструктуру природно-заповідних територій надає поглиблення децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування, оскільки територіальні громади значно розширили територіальний базис соціально-економічного розвитку, в тому числі і за рахунок підвищення результативності продукування екосистемних послуг. З огляду на це, необхідним є формування дорожньої карти покращення умов фінансування капітальних інвестицій в інфраструктуру

природно-заповідних територій з урахуванням вигод і переваг євроінтеграційних устремлінь України та поглиблення децентралізації влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

В останні десятиліття у працях вітчизняних вчених В.Голяна, Б.Данилишина, Л.Касперович, С.Козловського, С.Колонтай, Р.Махінко, І.Павлової, А.Шлапак та інших [1; 3-8; 10; 11] розглядаються різноманітні сценарії інвестування інфраструктури природоохоронних територій в контексті реалізації Конвенції ООН про охорону біологічного різноманіття [9], обґрунтовуються шляхи залучення інвестицій у території та об'єкти природно-заповідного фонду, виокремлюються джерела фінансово-інвестиційного забезпечення інфраструктури природоохоронних територій, сформовано концептуальні підходи до реформування фінансово-економічного механізму управління природно-заповідним фондом.

Певним рівнем суперечності відзначаються авторські підходи вітчизняних вчених, котрі акцентують увагу на домінуванні позитивного тренду у фінансуванні поточних витрат і капітальних інвестицій у розширене відтворення потенціалу природоохоронних територій. На переконання С.Козловського, щорічне поступове збільшення витрат на утримання об'єктів природно-заповідного фонду як з державного бюджету, так і з позабюджетних коштів вказує на ознаки покращення фінансування заходів із охорони, збереження та розвитку заповідних територій країни [5, с. 117]. Такий підхід не враховує того, що механічне зростання публічних видатків на фінансування поточних витрат і капітальних інвестицій в об'єкти природно-заповідного фонду зумовлено не реальним збільшенням обсягів фінансового забезпечення, а девальваційно-інфляційними процесами. Також надмірна зарегульованість діяльності об'єктів природно-заповідного фонду в частині розширення специфікації видів виробничо-господарської діяльності не дає змоги диверсифікувати портфель фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронних територій.

Тому підхід Л.Касперович, котрий виокремлює проблему неналежного фінансування виконання заходів щодо створення нових та підтримки функціонування існуючих об'єктів природно-заповідного фонду [4, с. 85], більшою мірою відображає реальну ситуацію в царині фінансово-інвестиційного забезпечення потреб суб'єктів природоохоронної діяльності щодо відтворення біорізноманіття і середовища існування. Така ситуація вимагає негайного внесення змін у вітчизняне природоохоронне законодавство, котре регламентує господарську діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду.

Доцільність активізації інвестиційної діяльності в системі управління природно-заповідними територіями С.Колонтай та В.Соколовська пов'язують з тим, що в умовах гострого дефіциту бюджетних коштів об'єкти природно-заповідного фонду повинні знаходити шляхи для розвитку самоокупності свого існування. Розвиток туристичної діяльності, рекреації та малого бізнесу на територіях природно-заповідного фонду нерозривно пов'язаний з розвитком їх природоохоронної діяльності. Одержання економічного результату при здійсненні туристичної, рекреаційної діяльності та розвитку малого бізнесу на територіях природно-заповідного фонду дозволить знайти додаткові кошти для розвитку природоохоронної діяльності на цих територіях [6, с. 90-95]. Каталізатором диверсифікації джерел фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронних територій за рахунок розширення переліку видів госпрозрахункової діяльності на об'єктах природно-заповідного фонду виступить прискорення імплементації директив Європейського Союзу та базових положень міжнародних конвенцій, які стосуються управління природоохоронною діяльністю та користування об'єктами природно-заповідного фонду.

Виходячи з надмірної уніфікованості джерел та методів фінансово-інвестиційного забезпечення модернізації інфраструктури територій природно-заповідного фонду та перманентного бюджетного дефіциту фінансування даного виду природоохоронних видатків, А.Шлапак прийшла

до висновку, що держава повинна брати на себе місію гаранта щодо мобілізації коштів підприємств, організацій та інших структур недержавного сектора економіки для інвестування об'єктів природно-заповідного фонду. Основна роль у фінансуванні даних об'єктів природи в перспективі, очевидно, буде покладена на спеціальні структурні підрозділи господарюючих суб'єктів. Вихід з кризи, зростання виробництва дасть змогу підприємствам збільшити частку власних коштів, яка буде спрямовуватись на розвиток природоохоронної сфери і екологічної безпеки. Недержавні (позабюджетні) фонди для фінансування природно-заповідного фонду на цьому етапі використовуються вкрай недостатньо [10, с. 150]. Однозначно держава має активніше впливати на процеси інвестування об'єктів природно-заповідного фонду не лише через збільшення видатків державного бюджету, але і через використання прямих та непрямих механізмів стимулювання залучення інвестицій вітчизняного приватного бізнесу та суб'єктів підприємницької діяльності-нерезидентів. Однією з таких форм стимулювання може виступати реалізація угод публічно-приватного партнерства. Держава має також застосовувати комплекс стимулів для підвищення рівня заінтересованості органів місцевого самоврядування у фінансуванні проєктів збереження, відтворення та примноження біорізноманіття природоохоронних територій.

Високим рівнем актуальності щодо диверсифікації форм та методів фінансування капітальних інвестицій в інфраструктуру природоохоронних територій відзначаються авторські підходи, де увага акцентується на необхідності використання внутрішнього потенціалу суб'єктів природоохоронної діяльності інвестувати проєкти примноження біорізноманіття за рахунок власних коштів, отриманих в результаті надання певного спектра платних послуг. На думку І.Павлової, сталість системи природно-заповідного фонду напряму залежить від рівня і характеру інвестування, яке відповідно до нині чинного законодавства знаходиться в залежності від наступних чинників: рівня фінансового забезпечення

загальнодержавного чи місцевого значення; організаційно-правової форми, в якій діє той чи інший об'єкт; суворості правового режиму охорони та використання відповідної території; можливості надання природоохоронними територіями платних послуг; системи розподілу штрафних платежів та коштів, що надходять як компенсація за шкоду, заподіяну порушенням природоохоронного режиму відповідних територій. Більше того, доходи від неосновної діяльності повинні мати більш вільний режим використання і підпадати під загальне регулювання законодавства України [8, с. 431-436]. Значний потенціал продукування біогеоценозами природоохоронних територій широкого спектра екосистемних послуг створює сприятливі передумови для розвитку рекреаційно-туристичної діяльності, котра традиційно відзначається підвищеним рівнем інвестиційної привабливості і здатна забезпечувати високий рівень капіталізації користування природно-ресурсними та природно-господарськими активами територій природно-заповідного фонду, що формує потенціал для збільшення обсягів внутрішнього інвестування інфраструктури ведення природно-заповідної справи. Саме кошти від госпрозрахункової діяльності, а також кошти, акумульовані внаслідок євроінтеграційних устремлінь України та поглиблення децентралізації влади і мають доповнювати публічні видатки, щоб на порядки збільшити обсяги інвестиційних вливань в інфраструктуру відтворення біорізноманіття на територіях природно-заповідного фонду.

Цілі статті

Метою статті є розкриття сутнісних характеристик та обґрунтування перспектив нарощення обсягів фінансування капітальних інвестицій в інфраструктуру природно-заповідних територій, виходячи з інституційного підґрунтя євроінтеграційних устремлінь України та поглиблення децентралізації влади, а також врахування воєнних та повоєнних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження

В останні десятиліття у структурі фінансово-інвестиційного забезпечення збереження природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду не спостерігалися суттєві зміни, що пов'язано з надмірною зарегульованістю системи управління природоохоронними територіями та недосконалим інституційним середовищем ведення інвестиційної діяльності на таких територіях. Природоохоронна діяльність природно-заповідного фонду в інвестиційному плані забезпечується за рахунок бюджетних асигнувань (бюджети різного рівня); за рахунок економічної діяльності об'єктів природно-заповідного фонду; за рахунок цілеспрямованих грантів; за рахунок спонсорських пожертвувань [6, с. 92]. Водночас частка грантових коштів та спонсорських пожертвувань в загальній структурі фінансово-інвестиційного забезпечення територій природно-заповідного фонду є незначною через відсутність комплексу стимулів, котрі підвищуватимуть заінтересованість суб'єктів підприємницької діяльності як резидентів, так і нерезидентів у фінансуванні проєктів інфраструктурного облаштування природоохоронних територій.

Євроінтеграційний вектор розвитку України створює інституційні передумови для розширення площі земель природно-заповідного фонду [2], що водночас вимагає перегляду пріоритетів фінансування капітальних інвестицій в інфраструктурне облаштування даної категорії земель. Крім євроінтеграційного чинника вагомий вплив на фінансово-інвестиційне забезпечення природоохоронних територій здійснює фактор поглиблення децентралізації влади та укрупнення територіальних громад, що при відповідному інституційному підґрунті користування природно-ресурсними та природно-господарськими об'єктами сприятиме диверсифікації джерел та методів інвестування інфраструктурного облаштування природоохоронної діяльності. На даний момент, як правило, в установах природно-заповідного фонду має місце низький рівень матеріально-технічного забезпечення,

відсутнє відповідне обладнання для проведення науково-дослідних робіт, відсутня налагоджена рекреаційна інфраструктура, недостатня кількість та низький рівень кадрової підготовки працівників, які займаються науковою рекреаційною та еколого-освітньою діяльністю [8, с. 436]. З огляду на це необхідно формувати розгалужену мережу об'єктів природоохоронної та рекреаційної інфраструктури, щоб забезпечити повноцінне відтворення, збереження та примноження потенціалу біогеоценозів та ландшафтів, створити умови для притоку туристів, а також сформувати сучасну науково-дослідницьку базу вивчення біорізноманіття.

Розбудова мережі об'єктів рекреаційної інфраструктури дасть змогу забезпечити комерціалізацію екосистемних послуг, які продукуються біогеоценозами, без нанесення шкоди біорізноманіттю, що на порядки підвищить рівень ефективності господарювання суб'єктів природоохоронної діяльності. В умовах необхідності створення умов для реабілітації постраждалих внаслідок війни громадян України саме введення додаткових потужностей рекреаційної діяльності на природоохоронних територіях підвищить капіталізацію використання цих територій і забезпечить вагомий соціальний ефект для суспільства. На даний момент обмежено використовуються можливості природоохоронних територій стосовно надання послуг: по перевезенню туристів, відпочиваючих; користуванню автостоянками, пристанями (причалами); розміщенню, проживанню відпочиваючих; проведенню науково-дослідницької діяльності щодо збереження біорізноманіття, експертизи та лабораторних аналізів; здійсненню рекламно-видавничої діяльності; збиранню та реалізації лікарських рослин, трав, ягід, грибів; виготовленню та реалізації предметів декоративно-прикладного мистецтва [8, с. 435]. Активізація науково-дослідної діяльності на територіях природно-заповідного фонду дасть змогу підвищити привабливість цих територій в контексті глобальних трендів збереження та відтворення природної спадщини, оскільки сформується інформаційна база щодо наявності унікальних видів флори і фауни, котрі

мають вагоме природоохоронне та природно-господарське значення не лише в національному, але і в транскордонному вимірах.

Інституціоналізація статусу природно-заповідних територій виступає необхідною умовою розширеного відтворення та примноження потенціалу біорізноманіття. У той же час досягнення означеної мети потребує достатнього обсягу фінансування капітальних інвестицій у модернізацію та реконструкцію мережі об'єктів природоохоронної інфраструктури на територіях природоохоронної спрямованості. Фінансування капітальних інвестицій у збереження біорізноманіття і середовища існування за всіма джерелами охоплює вкладення інвестицій у захист і відновлення чисельності видів тваринного, рослинного світу та збереження середовища їх існування; збереження природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду; аналітичні виміри, контроль, лабораторні дослідження та інші витрати, пов'язані із збереженням біорізноманіття і середовища існування.

У 2020 році порівняно з 2015 роком капітальні інвестиції у захист і відновлення чисельності видів тваринного, рослинного світу та збереження середовища їх існування збільшилися на 30,4 млн грн (у 10,2 разу), у збереження природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду – на 309,9 млн грн (у 18,8 разу), в аналітичні виміри, контроль, лабораторні дослідження – на 0,13 млн грн (у 2,8 разу), інші інвестиційні витрати збільшилися на 8,2 млн грн (в 5,8 разу) (табл. 1).

В умовах збільшення площі земель природоохоронного спрямування у зв'язку із зобов'язаннями України перед ЄС стосовно розширення площі територій природно-заповідного фонду [2] актуалізується вирішення проблеми диверсифікації джерел інвестиційного забезпечення збереження

Таблиця 1. Капітальні інвестиції у збереження біорізноманіття і середовища існування за всіма джерелами фінансування*

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020- 2015	2020/ 2015
Капітальні інвестиції у збереження біорізноманіття і середовища існування за всіма джерелами фінансування, млн грн	22,4	49,6	177,3	73,4	211,6	371,1	348,7	16,6 раз
Захист і відновлення чисельності видів тваринного, рослинного світу та збереження середовища їх існування	3,3	9,7	10,1	4,9	9,2	33,7	30,4	10,2 раз
Збереження природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду	17,4	38,9	165	62,7	198,7	327,3	309,9	18,8 раз
Аналітичні виміри, контроль, лабораторні дослідження і т.п.	0,07	0	0,1	0,2	0,2	0,2	0,13	2,8 раз
Інші витрати, пов'язані із збереженням біорізноманіття і середовища існування	1,7	1	2,1	5,6	3,5	9,9	8,2	5,8 раз

**розраховано за даними Державної служби статистики України*

природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду. Необхідно виходити з того, що вагомий детермінуючий вплив на темпи та форми інвестування справляє категорія об'єктів природно-заповідного фонду (природні заповідники,

біосферні заповідники, національні природні парки, заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, регіональні ландшафтні парки та інші).

У 2015-2020 роках 64,0-92,4% коштів спрямовувалося у фінансування поточних витрат і лише 7,6-36,0% – у фінансування капітальних інвестицій (рис. 1). Тобто у загальному вигляді тренд пріоритетності фінансування збереження природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду вписується в тренд фінансування збереження біорізноманіття і середовища існування в цілому.

Позитивним моментом фінансового забезпечення збереження природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду є те, що спостерігається в цілому у 2015-2020 роках зростання як поточних витрат, так і капітальних інвестицій, що за умови диверсифікації джерел фінансово-інвестиційного забезпечення у середньостроковій перспективі дасть змогу поступово наблизити інфраструктуру природоохоронних територій до кращих європейських практик утримання об'єктів природно-заповідного фонду.

В умовах дефіциту джерел бюджетного фінансування актуальними є питання інвестиційного забезпечення заходів, пов'язаних з використанням, охороною, та відтворенням природо-заповідних територій. Тому крім традиційних джерел збільшення об'ємів інвестування розвитку екологічної мережі в Україні потрібна комплексна система фінансово-економічних інструментів, яка б слугувала збільшенню доходів для заповідної справи, використанню партнерських відносин між державою та приватним сектором для диверсифікації джерел і обсягів інвестування природо-заповідного фонду [8, с. 425]. Найбільш дієвою формою встановлення партнерських відносин між державою (територіальною громадою) та приватним сектором в частині фінансово-інвестиційного забезпечення розбудови мережі інфраструктурних

об'єктів відтворення біорізноманіття на природно-заповідних територіях виступають угоди публічно-приватного партнерства.

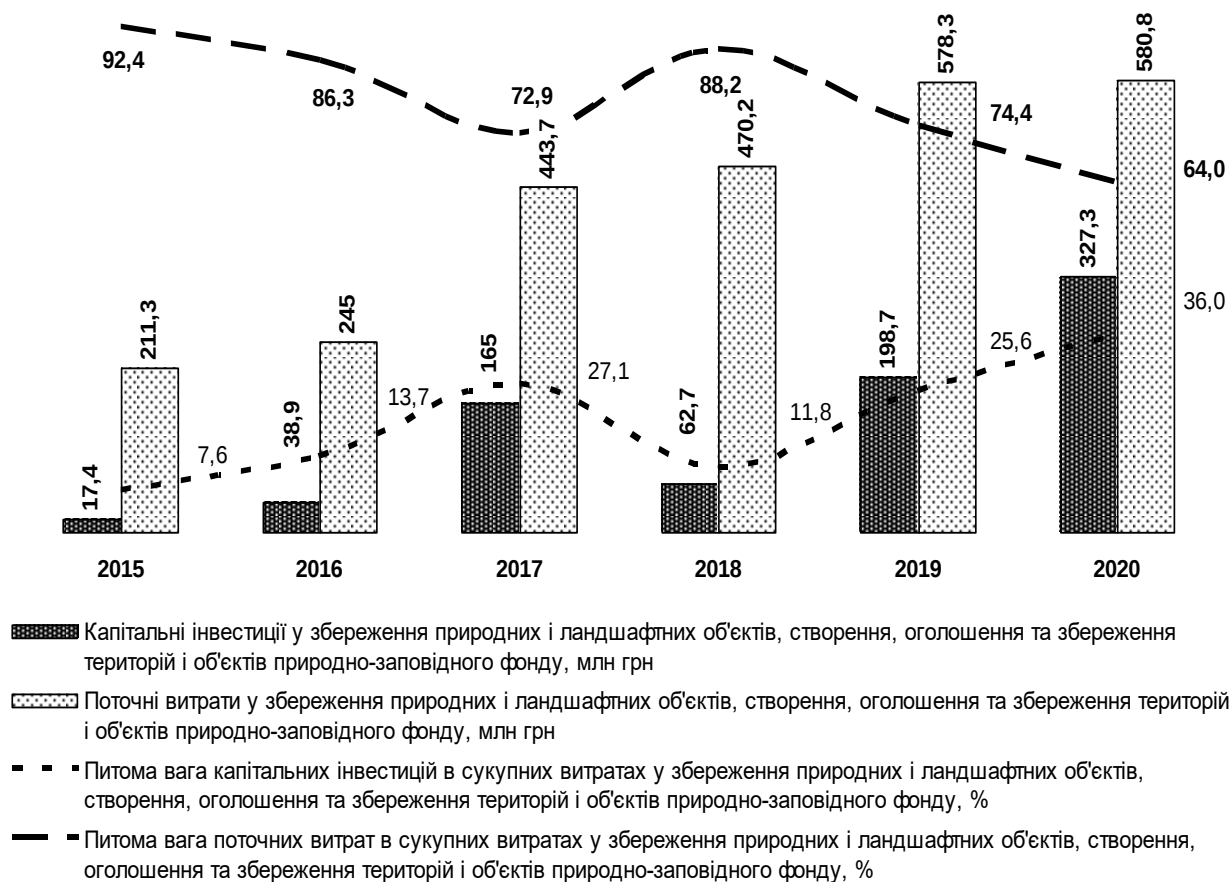

Рис. 1. Динаміка фінансування капітальних інвестицій і поточних витрат у збереження природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду*

**розраховано за даними Державної служби статистики України*

Враховуючи специфіку функціонування об'єктів природно-заповідного фонду та наявність обмежень щодо користування природно-ресурсними та природно-господарськими об'єктами природоохоронних територій, найбільш прийнятною формою публічно-приватного партнерства слід розглядати кластерне утворення, в межах котрого забезпечуватиметься взаємодія між публічним суб'єктом природоохоронного підприємництва та суб'єктами приватного бізнесу. Більше того, організаційна форма кластеру передбачає

залучення до процесів користування природно-ресурсними та природно-господарськими активами природоохоронних територій закладів вищої освіти та науково-дослідних установ, котрі забезпечать наукове та консультативне супроводження процесів відтворення, збереження та примноження біорізноманіття на землях природно-заповідного фонду.

В умовах дерегуляції управління природоохоронною діяльністю та активізації євроінтеграційних устремлінь та транскордонних ініціатив створюються додаткові можливості для комерціалізації екосистемних послуг, котрі продукуються біогеоценозами земель природно-заповідного фонду. Подальша робота установ природно-заповідного фонду повинна спрямовуватись на залучення додаткових коштів від розвитку господарської, рекреаційної та туристичної діяльності; налагодження міжнародної співпраці та транскордонного співробітництва; реалізації цільових грантових програм та залучення іноземних інвестицій [5, с. 117]. Додаткові можливості місцевого самоврядування, котрі сформувалися внаслідок укрупнення територіальних громад, та нарощення комунального земельного банку [12] створюють умови для більш активної участі місцевої влади у реалізації грантових ініціатив стосовно розширеного відтворення та примноження біорізноманіття, зокрема через переведення частини малопродуктивних сільськогосподарських земель у землі природно-заповідного фонду. Місцеве самоврядування прикордонних з Європейським Союзом територій має більш активно використовувати можливості отримання грантів в рамках транскордонного співробітництва, які стосуються збереження природної спадщини, що найкращим чином може бути забезпечено на землях природоохоронного спрямування.

Висновки і перспективи подальших досліджень

Активізація євроінтеграційних устремлінь України та поглиблення децентралізації влади створюють додаткові можливості для суттєвого нарощення обсягів фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення,

збереження та примноження біорізноманіття, в першу чергу на територіях природно-заповідного фонду. Недостатність фінансування капітальних інвестицій в інфраструктуру природно-заповідних територій пояснюється надмірною уніфікованістю джерел фінансово-інвестиційного забезпечення проєктів упорядкування природно-ресурсних та природно-господарських територій природоохоронного спрямування. Основними джерелами фінансування інвестицій в інфраструктуру земель природно-заповідного фонду виступають кошти публічних бюджетів, а також власні кошти суб'єктів природоохоронного спрямування. Більше того, у 2015-2020 роках спостерігається тренд переважання поточної, а не інвестиційної спрямованості фінансування видатків збереження природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду, що негативним чином відображається на рівні спрацювання мережі інфраструктурних об'єктів користування природно-ресурсними та природно-господарськими активами природоохоронних територій. Базовими напрямками диверсифікації джерел фінансування капітальних інвестицій в інфраструктуру природно-заповідних територій в умовах євроінтеграційних устремлінь та поглиблення децентралізації влади виступає укладання угод публічно-приватного партнерства та реалізація грантових ініціатив в рамках транскордонного співробітництва.

Література

1. Голян В.А., Лучечко Ю.М., Заставний Ю.Б., Мединська Н.В. Фінансове забезпечення охорони навколишнього природного середовища в умовах глобальних викликів: пріоритети та особливості. *Економіка та держава*. 2022. №8. С. 32-41.
2. Гунько Л.А., Мединська Н.В., Колганова І.Г. Територіальні ресурси України та їх місце в європейському та глобальному вимірах. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Випуск 4(04). С. 67-74.

3. Данилишин Б.М. Наукові нариси з економіки природокористування. К. РВПС України НАН України, 2008. 280 с.
4. Касперевич Л.В. Аналіз стану природно-заповідного фонду України та Львівської області. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. №9. С. 80-86.
5. Козловський С.О. Джерела фінансування природно-заповідних територій Західного регіону України. *Науковий вісник*. 2004. Вип. 14.8. С. 109-118.
6. Колонтай С.М., Соколовська В.О. Залучення інвестицій в природоохоронну діяльність територій природно-заповідного фонду Одеської області. *Вісник Одеського державного екологічного університету*. 2011. Вип. 11. С. 90-95.
7. Махінко Р.Г. Шляхи залучення інвестицій у території та об'єкти природно-заповідного фонду України. *Збалансоване природокористування*. 2020. №4. С. 79-83.
8. Павлова І.І. Інвестиційне забезпечення розвитку природно-заповідних територій регіону. *Соц.-ек.проблеми сучас.періоду України*. 2014. Вип. 3(107). С. 425-437.
9. Стан відображення в програмних документах України та статус реалізації положень Конвенції ООН про охорону біологічного різноманіття. Аналітичний звіт. Жовтень 2017. 88 с.
10. Шлапак А.В. Природно-заповідний фонд України: фінансово-економічний механізм управління його розвитком. *Науковий вісник*. 2008. Вип. 18.7. С. 145-153.
11. Шлапак А.В. Реформування фінансово-економічного механізму управління природно-заповідним фондом. *Механізм регулювання економіки*. 2005. №4. С. 51-62.
12. Krasnova Yuliia, Golovko Liudmyla, Hunko Liudmyla, Medynska Nataliia, Sandeep Kumar (2022). An assessment of the legal framework governing land ownership is evolving in Ukraine. *Materialstoday: proceedings*. Volume 49.

References

1. Holian, V.A. Luchechko, Yu.M. Zastavnyj, Yu.B. and Medyns'ka, N.V. (2022), "Financial support of environmental protection in the context of global challenges: priorities and features", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 8, pp. 32-41.
2. Hun'ko, L.A. Medyns'ka, N.V. and Kolhanova, I.H. (2017), "Territorial resources of Ukraine and their place in european and global measures", *Pryazovs'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 4 (04), pp. 67-74.
3. Danylyshyn, B.M. (2008), *Naukovi narysy z ekonomiky pryrodokorystuvannia* [Scientific essays on the economics of nature use], RVPS Ukrainy NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
4. Kasperevych, L. (2017), "Analysis of protected areas Ukraine and lviv region", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 9, pp. 80-86.
5. Kozlovs'kyj, S.O. (2004), "Sources of financing of nature-reserved territories of the Western region of Ukraine", *Naukovyj visnyk*, vol. 14.8, pp. 109-118.
6. Kolontaj, S.M. and Sokolovs'ka, V.O. (2011), "Attracting investments in nature conservation activities of the territories of the nature reserve fund of the Odesa region", *Visnyk Odes'koho derzhavnoho ekolohichnoho universytetu*, vol. 11, pp. 90-95.
7. Makhin'ko, R.H. (2020), "Ways of attracting investment in the territory and objects of the nature reserve fund of Ukraine", *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, vol.4, pp. 79-83.
8. Pavlova, I.I. (2014), "Investment support for the development of nature reserves in the region", *Sots.-ek.problemy suchas.periodu Ukrainy*, vol. 3 (107), pp. 425-437.

9. UNDP (2017), "Implementing UN Convention on Biological Diversity in Ukraine", available at: <https://www.undp.org/ukraine/publications/implementing-un-convention-biological-diversity-ukraine> (Accessed 15 Sept 2023).
10. Shlapak, A.V. (2008), "Nature reserve fund of Ukraine: financial and economic management mechanism of its development", *Naukovyj visnyk*, vol. 18.7, pp. 145-153.
11. Shlapak, A.V. (2005), "Reforming the financial and economic management mechanism of the nature reserve fund", *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, vol. 4, pp. 51-62.
12. Krasnova, Y. Golovko, L. Hunko, L. Medynska, N. and Sandeep, K. (2022), "An assessment of the legal framework governing land ownership is evolving in Ukraine", *Materialstoday: proceedings*, vol. 49, no. 8, pp. 3619-3623, available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214785321055978#> (Accessed 15 Sept 2023).

Стаття надійшла до редакції 27.09.2023 р.